

Selçuk Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Kitaplığı

Demirbaş No.

10721

Tasnif No.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

Yıl : 1990

Sayı : 3

DİNİ AHLÂK VE İLÂHÎ DİNLERDEN YAHUDİLİK, HİRİSTİYANLIK VE
MÜSLÜMANLIK'DAKİ BAZI AHLÂKÎ MESELELERE
MUKAYESELİ BİR YAKLAŞIM

Doç. Dr. Hüsamettin ERDEM

GİRİŞ :

Ahlâk, insanlığın var oluşuyla birlikte var olagelen, en eski insanî ve felsefî bir problemdir. Hatta diyebiliriz ki, ilk insan ve ilk peygamber Hz. Adem'e gönderilen ilâhî emirlerle başlamak üzere, ahlâk prensipleri daima varolagelmıştır. Ayrıca şunu da hemen ilâve edelim ki, ilâhî dinlerin en önemli yanlarından birisini de, getirdikleri ahlâk esasları teşkil etmektedir. Aynı şekilde, ilâhî olmayan dinlerde de ahlâk esaslarının gerek yazılı, gerekse sözlü olarak nesilden nesile intikal ettiği görülmektedir.

Bunun için, ahlâk ilmi, ilim olarak kurulmadan önce de ahlâkî hadiseler cemiyetlerde mevcuttu. Bunların daha sonra bir takım değişiklikler geçirdiği görülmektedir. Sondevir Osmanlı ahlâkçılarından Abdullah Behçet, değil ahlâkın, ahlâk ilminin bile Hz. Adem ile başladığını ileri sürmektedir. Ona göre, «Ahlâk ilmi, insanın fiil ve amellerinin «HÜSÛN» ve «KUBUH» unu tesbit, HAK ve halka karşı vazifelerini tayin eder. Bütün bu vazifelerde ilâhî emirler bulunduğuna göre, bu ilmin menşei, Hz. Adem ile başlamaktadır.» (1) Eğer ahlâkı sadece ilâhî emirler ve yasaklar olarak kabul edersek bu görüşte de doğruluk payı vardır diyebiliriz. Ancak hür bir ahlâkın belirli bir konusunun, metod ve gâyesinin, sistemli bir şekilde ortaya konulması gerekir.

Ahlâk, Sokrates (M.Ö. 469 - 399) a gelinceye kadar ya din ile birlikte bulunmakta; yahutta bir takım öğütler şeklinde dağınık bir vaziyette bulunmaktaydı. Muslihiddin Adil'e göre, ahlâk ilmini kurmak şerefi Sokrates'a aittir. Sokrates, ahlâkın insan tabiatı üzerine kurulması gerektiğini, bunun için de bir ilim olarak düşünülmesi icap ettiğini ispata çalışmıştır. (2)

Gerçekten de ilk «Ahlâk Felsefesi»ni Yunan Aydınlanma döneminde

(1) Abdullah Behçet: Behçetü'l-Ahlâk, s. 2, İstanbul, 1314.

(2) Bkz. Muslihiddin Âdil: Ma'lumât-ı Ahlâkiyye, s. 2 - 3, İst., 1331 -1333.

Sokrates'da bulmaktayız. Ahlâkî problemleri kendine has tenkitçi bir metodla ele alan Sokrates, aynı zamanda, ilk sistemli ahlâk felsefesi yapan filozoftur. Sokrates'dan sonra Eflatun ve Aristoteles'da gelişen ahlâk felsefesi, bir felsefe dalı olarak «Ethique (Ahlâk Felsefesi)» yine Aristoteles tarafından kurulmuş ve müstakil bir disiplin haline getirilmiştir. Ahlâkla ilgili ilk müstakil eser de «Nikomachos Ahlâkî» adıyla Aristoteles tarafından yazılmıştır.

Ahlâk ilmi kurulduktan sonra, her ilim gibi o da gelişmesini sürdürmüş, çok çeşitli ahlâk sistemlerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Ahlâk sistemlerinde varlıklarını sürdürebildiği ve taraftar bulabildiği nispete yaşamışlar; taraftar bulamayınca ve güçlerini devam ettiremeyince de tarihe mal olmuşlardır.

Çünkü ahlâk tarihini şöyle bir gözden geçirdiğimizde, görüyoruz ki, en uzun ömürlü ve en yaygın ahlâk sistemleri, ya dinî olan ahlâk sistemleridir; yahutta filozofların, dinî temayülleri esas alarak onları sahip oldukları felsefî sisteme göre belirleyip yorumladıkları, mana ve değer kazandırdıkları ahlâk sistemleridir. (3) Din dışı ahlâk sistemleri, her ne kadar başlangıçta birer fert davranışında gerçekleşiyor ise de, ferdin, dininden, inancından ve kanaatlarından tamamen bağımsız olması da mümkün değildir. Şüphesiz kişinin bu tür davranışlarında DİN ve İNANÇ, bir yönlendirici unsur olarak görülür. (4) Yine de din dışı ahlâk sistemlerinin her zaman uzun ömürlü olduğundan bahsedilemez. Çünkü böyle bir ahlâk anlayışında insan, ahlâkî değerlerin merkezini teşkil eder; dolayısıyla da insan, artık bir Tanrı'ya değil de, kendisine karşı sorumlu hale gelmektedir.

Ahlâk sistemleri, ahlâkî esasların teşekkül ettiriliş şekline göre, «DİNİ AHLÂK» sistemleri ve «DİN DIŞI AHLÂK» sistemleri olarak iki katagoriye ele alınabilir.

Din dışı ahlâk denince, dine dayanmayan, emir ve otoritesini dinden almayan, Tanrı, Ahiret korkusu ve düşüncesi bulunmayan ahlâk anlaşıl-

(3) Dinî temayülleri esas olarak alan ve ahlâk sistemlerini kuran filozoflar arasında Sokrates, Eflatun, Kıynıklar, Duns Scot, Pascal vb. sayılabilir. Dinî bir değer olan «GÜNAH» kavramının F. Nietzsche Yahudiler, yahutta Yunanlılar tarafından icad edildiğini ve oradan da Hıristiyanlığa geçtiğini belirtir. Ona göre, bu kavram, Sokrates'dan sonra ise bütün değerlere egemen olmaya başlamıştır. (Bilgi için bk. Cemil Sena: Filozoflar Ansiklopedisi, III/502 - 503, İst. 1974). Yani bütün değerler az çok dinî değerlerden etkilenmişlerdir.

(4) Bu hususta geniş bilgi için bk. Mehmet Aydın: Din Felsefesi, s. 246 - 257, İzmir, 1987.

maktadır. Böyle bir ahlâk, bütün vatandaşları çepeçevre kuşatan bir ahlâk değil, daha ziyade ferdî davranışlarda gerçekleşen bir ahlâktır.

Felsefe tarihinde bütün din dışı ahlâkî ekollerin şu üç esasa dayanarak meydana geldiği söylenebilir: Enanîyet (Benlik), Hissî sebepler ve Ahlâkî faktörler. (5) Din dışı ahlâk filozoflarından birisi olan Aristippos'a göre, önemli olan özgür yaşamaktır; insan ne hükmetmek, ne de hükmedilmek ister. O, din, devlet, örf ve âdetlere de bağlanamaz, (6) derken bir çok sosyal değerleri de tanımayarak tam bir ferdiyetçi ahlâkı dile getirmek ister.

Dinî ahlâka gelince, - bunlara İlahîyatçı Ahlâk da denir - bunlar ahlâklılığın tabiat üstü bir güçten, ilâhî bir emirden doğduğunu kabul ederler. Burada ahlâklılığın normları (esasları, düsturları) Allah'ın, yahutta O'nun seçmiş olduğu elçisinin emirleridir. Görüldüğü gibi dinî ahlâkda, ahlâkî değer İYİ ile KÖTÜ'nün tayini ilâhî otoriteye bırakılmıştır. Buna göre İYİ, Allah'ın emrettiği, KÖTÜ de yasak ettiği'dir.» (7) Burada İYİ ve KÖTÜ'nün muhtevasını tayin eden insanın akli değil, aksine Tanrı'nın mutlak iradesidir. Bunun için de, bir şey akla göre iyi veya kötü olduğu için buyrulmuş veya yasaklanmış değildir; fakat mutlak olarak emredildiği için İYİ veya yasak edildiği için KÖTÜ sayılmıştır. Dinî ahlâkda ahlâkın temeli İMPERATİF (Buyurucu) dir. Bilindiği gibi İslâm Fıkıhındaki HÜSÛN ve KÛBUH'u ilâhî emirler belirlemektedir. Yine Yahudilikteki EVAMİR-İ AŞARE (On Emir) diye bilinen ilkeler (8) ve Hıristiyanlıktaki bir çok ilke (9) hep normatif ve imperatifdir. Böyle bir imperatif ahlâkı ise Alman filozofu KANT ancak XVIII. yüzyılda kurabilmiştir. Yine, din ile ahlâkın ilgisini felsefî tahlilden ilk geçiren Kant olmuştur. Kant «Pratik Aklın Tenkidi» adlı eserinde tabiatı, şuura, Tanrı'yı insana, dini ahlâka bağlamaktadır. Böylece insandan, yani bir Tanrı ve ahlâktan yeni bir din imkânı çıkmaktadır. Buna göre «din ile ahlâk arasında bazı birleşme noktaları bulunabilir. O zaman, ahlâkî din veya dinî ahlâk şekilleri ortaya çıkar.» (10) Ancak «bütün dinler ahlâkî olmadığı gibi, bütün ahlâklar da dinî değildir. Mesele, çok tanrıcılık (politeizm) gayri ahlâkîdir. Çünkü bir Tanrı'nın istediğini diğeri nakz eder; kullar, onların arasındaki rekabete dayanarak her türlü kaçamağı yapabilirler, birine dayanarak diğere baş kaldıracırlar.» (11) Fakat bazan ahlâk ile din arasında tam bir uzlaşma da olabilir.

(5) Ali Kemal: İlm-i Ahlâk, s. 66, İst., 1330 R.

(6) Bedia Akarsu: Ahlâk Öğretileri, I/45, İst., 1970.

(7) Mustafa Namık: Ahlâk, s. 74, İst., 1928.

(8) Bilgi için bkz. Kitab-ı Mukaddes: Çıkış, 20/12 - 17; Tesniye, 5/16 - 21.

(9) Bkz. Tesniye, 6/5; Matta, 22/37, 39; Leviller, 19/18; Galatyalılar, 5/14.

(10) Hilmi Ziya Ülken: Ahlâk, s. 44, İst., 1946.

(11) H. Z. Ülken: a.g.e., s. 44 - 45.

mektedir. Hele bu uzlaşma tek Tanrıci (Monoteist) dinlerde çok daha mükemmel bir şekilde ortaya çıkabilmektedir. Çünkü tek Tanrı'cı dinlerde Tanrı, cemaat hayatını düzenleyen ve ma'serî vicdanı etkileyen en büyük faktördür. Bunun için de dinî ve ahlâkî değerler daha çok uyuşabilmekte, bir birlik ve bütünlük ortaya koyabilmektedir.

Dinî ahlâk anlayışında, ahlâkî davranmak demek, kutsal kitapların emir ve yasaklarına göre davranmak demektir. Allah, HAYIR ve ŞER'i yüksek iradesiyle belirlediği için insanlar ancak O'nun çizdiği yoldan yürüyerek, ahlâkî davranışın gâyesi olan kemâle ve saadet-i dareyne (iki cihan saadeti) ulaşabilirler. Allah insanlara İYİ ile KÖTÜ'yü, DOĞRU ile YANLIŞ'ı göstermiş, vazifelerini bildirmiş ve bundan sonra da nasıl davranacağını kendilerine bırakmıştır.

Yukarıda zikretmeye çalıştığımız DİN DIŞI (Felsefi) ahlâklarla Dinî ahlâkın dayanakları arasındaki farklılıklar, Batı ahlâk düşünürlerini bazı noktalarda ihtilafa düşürmüş ve bazı farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

1) DİNİ VE DİN DIŞI (FELSEFİ) AHLÂK ARASINDAKİ FARKLAR :

Dinî ahlâk ile felsefî ahlâkın farklı yanlarını Muhammed Draz şu şekilde belirlemeye çalışır: Konuları yönünden, koydukları kanunlar ve dayanakları yönünden, davranışların oluşması, hedefi ve verilecek ceza yönünden. (12)

a) Konuları Yönünden :

Din dışı ahlâkî savunulara göre, dinî ahlâk, Yaratan ile yaratılan arasındaki ilişkileri düzenler. Onun insan münasebetleriyle bir ilgisi yoktur. Ahlâk felsefesi ise, insanın kendi kendisine ve cemiyet içinde nasıl davranacağını gösterir. Böyle bir ahlâkın da dinî inanç ve ibadetlerle bir ilgisi yoktur. (13)

Burada dinî ahlâkî, Yaratan ile yaratılan arasındaki münasebetleri düzenleyen olarak tanımlayıp da O'nu insan münasebetleriyle alakasız görmek: ya dinî ahlâkî tanımamak, yahutta dinî ahlâkın üstlendiği vazifeleri üstlenip de kendisini esas mahiyetinden farklı göstermeye çalışmaktır. Dinî ahlâk sistemlerinin esas konuları Yaratan ile yaratılan arasındaki münasebetler yanında; ferdin kendisiyle, cemiyeti, hatta devletiyle olan

(12) Bkz. Muhammed Draz: Dirasetü'n-İslâmiyye, s. 111, Kuveyt, 1973.

(13) Bilgi için bkz. aynı yer.

münasebetleri teşkil etmektedir. Bu durumu, ilâhî dinler şöyle dursun, bâtil dinlerde (14) dahi gayet açık - seçik olarak görmekteyiz. Mesela: Temiz olmak, Kötülükten kaçınmak, Nefse hakimiyet ve Ferağat, Alçak gönüllü olmak, Şehvî arzulardan vaz geçmek, Tutumlu olmak, Yalan söylememek, Hırsızlık etmemek, Zina yapmamak, Adam öldürmemek, Hile ve Sahtekârlık yapmamak, İffet, Haya, İyilik yapmak, Merhametli olmak, Adaletli olmak. (15) vb. gibi bir çok husus tamamen ferdî ve ictimai ahlâkı ilgilendirmektedir.

Meseleye bir de semavî dinler açısından baktığımızda, - daha sonraki bâhislerde araştırmamızı bu konular üzerinde yoğunlaştırmaya çalışacağız - bu hususlar daha da detaylı olarak ortaya çıkmaktadır.

b) *Koydukları Kanun ve Dayanakları Yönünden :*

Felsefî ahlâk görüşleri, ahlâkın dayandığı esaslar üzerinde farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Neticede, ahlâkın dayandığı esaslarla ilgili çeşitli sorular sorulmuştur. Bu sorulardan bazıları şunlardır: «Ahlâkın dayanağı AKIL mıdır?», «Ahlâkî VİCDAN mıdır?», «Cemiyetteki hayat zorlamaları mıdır?», «yoksa daha başka şeyler midir?». Bu sorulara verilecek olan cevaplardan da anlaşılıyor ki, bütün bu dayanakların merkezi hep insanda ve insanî değerlerde aranmaktadır.

Dinî ahlâka gelince; daha önce de belirttiğimiz gibi o, sırf ilâhî kaynaklıdır; yüksek ve yüce bir iradeye dayanmaktadır. Nefsin hoş karşılamasına veya kötü karşılamasına, aklın kabul etmesine, yahutta direnmesine, kötü görmesine bağlı değildir.

c) *Filî Meydana Gelişi, Hedefi ve Karşılığı :*

Felsefî ahlâkı benimseyen ahlâkçılara göre dinî ahlâk, onu uygulayan fert için, ya uhrevî bir mükafaat veya uhrevî bir ceza koyar. Bunun için de, ferdi daima rezilletten uzaklaştırmayı ve fazilete ulaştırmayı ister. Ahlâkî bir davranışın gâyesi ise, sevaba ulaşmak ve cezadan kurtul-

(14) Bâtil dinler deyince, Allah bilgisinin ve inancının zayıfladığı, peygamber talimlerinin unutulduğu dinleri kastediyoruz. Bu vasıfları haiz bir çok din ortaya çıkmıştır. Bu ve benzerlerinin tamamına bâtil din denilmektedir. Bâtil dinler genelde, İslâm bilginlerinin yaptıkları din tasnifinden çıkmaktadır. Buna göre, ilâhî vahye dayanan dinlere Hakk dinler, dayanmayan dinlere de BÂTİL dinler denmiştir.

(15) Bilgi için bkz. Annemarie Schimmel: Dinler Tarihine Giriş, s. 18 - 84, Ankara, 1955; François Grégoire: Büyük Ahlâk Doktrinleri (çv. C. Süreyya), s. 78 - 84, İst., 1971; Ömer Rıza Doğrul: Yeryüzü Dinleri Tarihi, s. 13 - 28, Tarihsiz.

maktır. Böyle bir ahlâk anlayışı da, davranış sahibinden KORKU ile ÜMİD arasında olmayı ister.

Felsefî ahlâk ise, CENNET ve CEHENNEM'i öldükten sonraki hayatı dikkate almaz. Kötü, ahlâk dışı bir davranışın neticesini fazilet adına da cezalandırmaz. Sadece, dünyevî işler, sosyal menfaat, iyi hatırlanma ve anılma, vicdan azabı ve benzerleri gibi bir takım bu dünya ile ilgili ceza ve mükafaatlar teklif eder. (16)

Ahlâkı tamamen dinden ve âhiret fikrinden, dolayısıyla Tanrı'dan soyutlamak, ahlâkda bir otorite boşluğu doğurmaktadır. Bu otorite boşluğunu hissedenden Vazife Ahlâkı'nın kurucusu KANT bile bütün ahlâkîliği hiç bir tesir altında kalmaksızın VAZİFE'yi yerine getirmeye bağlamasına rağmen; TANRI ve ölümsüzlüğü ahlâkî bakımdan gerekli görmüş, ahlâklılığın, en üstün iyinin karşılığını başka bir âlemde, öteki dünyada, mükafaat âleminde görülebileceğini kabul etmekten kendini alıkoyamamıştır. (17) Yine ahlâk tarihine baktığımızda, gayet açık olarak görürüz ki, en eski ve hemen hemen her devirde varlığını sürdürmüş olan, esasî FAZİLET'e dayalı felsefî ahlâklardan birisi de MUTLULUK AHLÂKI (SAADETÇİLİK = Eudaimonisme) dir. Bu ahlâkın gâyesi de, çoğu zaman fazilete dayalı bir saadeti elde etmektir. Tabii ki dinî ahlâkın da esas gâyesi iki dünya saadetini (Saadet-i Dareyn) elde etmektir.

İki dünya saadetini elde etmeyi, ahlâkın gâyesi yapan dinleri iki grupta ele almak gerekmektedir: a) İlâhî (Kitabî) Dinler, b) Bâtıl Dinler. Biz çalışmamızı esas birinci grup dinler üzerinde yoğunlaştıracğıız. Zira bâtıl dinler olarak vasıflandırdığımız dinlerin büyük bir ekseriyetinde ele alacağımız konular ahlâkî problemler olarak mevcuttur. Ancak, Din Felsefesi ve Ahlâk Felsefesi açısından meseleye yaklaşabilmek için yorumlayacağımız dinî metinler pek mevcut değildir. Halbuki Yahudi, Hıristiyan ve İslâm ahlâkının esasını teşkil eden kutsal metinler elimizdedir.

Biz bu kısıtlı ve sınırlı çalışmamızda, dinî ahlâk meselelerinden sadece bir kaçını ele alacağız. Bu ahlâkî meseleleri de, elimizde bulunan en eski kutsal metin TEVRAT'ın meşhur «ON EMİR»'inden seçmeyi uygun bulduk. Neden On Emir'i seçtik? Öncelikle, On Emir'de yer alan ahlâkî esaslar üç semavî dinde de mevcuttur. Sonra, On Emir, dinî ahlâkın ilk on yazılı esasıdır, ve hepsi de insan davranışlarıyla ilgilidir. Ayrıca on sayısı bir tamlığı, mükemmelliği ifade etmektedir; bir çok iyi ve kötü hasletler umumiyetle on sayısıyla ifade edilmiştir. Bir de on sayısının Yahudilik ve Hıristiyanlıkta dinî ve mânevî mükemmeliyeti vardır. Hepsinden

(16) Mukayese için bkz. M. Draz: a.g.e., s. 112 - 113.

(17) Bkz. B. Akarsu: a.g.e., I/119 - 127.

önemlisi, On Emir mantıkî bir birlik ve bütünlük ortaya koymaktadır. (18) İşte bu sebeplerden dolayı On Emir'i esas almayı uygun bulduk. Bundan sonra da On Emir'in ortaya koymaya çalıştığı ahlâkî durumu Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık açısından mümkün olduğu kadar mukayeseli olarak vermeye çalışacağız.

2) YAHUDİLİK'DE AHLÂK

Bilindiği gibi Yahudilik, ilâhî bir TEVHİD dinidir. Zira Allah Kur'ân'da, her topluluğa, her kavme, emir ve yasaklarını bildirmek için peygamberler gönderdiğini belirtiyor. (19) Bunlardan bazıları önceki peygamberlerin dinini takip etmişler, bazıları ise yeni bir kitapla yeni bir din getirmiştir. Hz. Musa da «MUSEVİLİK» diye meşhurlaşan dini ve onun kitabı olan «TEVRAT»ı getirmiştir. Hz. Musa'nın dini, Yahudi milletine izafeten «YAHUDİLİK» diye de adlandırılmıştır.

Yahudilerle ilgili bilgileri, onların nasıl bir millet olduğunu, en açık şekilde Kitab-ı Mukaddes ve Kur'ân-ı Kerim'de görmek mümkündür. Ancak Yahudi ahlâkını, bizzat o milletin dini ve bu dinin dayanağı olan «AHD-İ ATİK (TEVRAT)» den ve onun yorumu olan eserlerden vermek daha doğru olacaktır. Burada öncelikle kısaca İsrail Devleti'nin kurulmasını ve ahlâkî durumunu belirtmekte de fayda vardır. Daha sonra ise, «On Emir» doğrultusunda diğer ahlâkî değerleri gözden geçirmeye çalışacağız.

İsrail Devleti Davut'la kurulup, Davut'la bozulmaya başlamıştı. Salomon zamanında devletin zenginliğine rağmen huzursuzluk artmış, Salomon'un ölümüyle devlet parçalanmış ve İsrail Oğulları birbirine düşmüşlerdi. İsrail Devleti, «İsrailiyye» ve «Yahudiyye» diye ikiye bölünmüş, bu bölünmeden sonra, Yahudiler ahlâksızlıkta çok ileri gitmiş, oğlancılık (livata) almış yürümüş, Yahova'nın evi (Süleyman Mabedi) oğlan kerhanesi haline gelmişti. (20)

İsrail Oğullarının bütün bu ahlâksızlıklarına rağmen, Rab «Yahova» kavmini bırakmamıştır. Netice olarak, Tanrı Yahova İsrail Oğullarına vermiş olduğu vaadini gerçekleştirecek ve dünya saltanatını onlara sağlayacaktır. (21) Yine Yahova, diğer milletlerden İsrail'in intikâmını alacak,

(18) Bilgi için bkz. John Ross Schroeder: Why Ten Commandments, s. 23 vd. The Plain Truth February, 1987.

(19) Bkz. Nahl (16), 36; Gâfir (40), 78; İbrâhim (14), 4.

(20) Bkz. Kitab-ı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahit): Krallar, 14/24; 15/12; II. Kral-lar, 23/7, İst., 1969.

(21) Kur'an'da, İsrail Oğullarının, kendi devirlerinde, diğer ümmetlere üstün kılındığından bahsedilmektedir. Bkz. Bakara (2), 47, 122; Câsiye (45), 16.

İsrail'i soyanlar soyulacak, sıkıştırılanlar sıkıştırılacak ve yok edileceklerdir. (22) Öyle bir gün gelecek ki Yahudilerin oğulları ve kızları peygamberlik edecekler. (23) İnsanları idare ve onlara hükmedecekler. Din ve milliyet ayrılıkları ortadan kalkacak, bütün insanlar yalnız «İNSANLIK» adı altında birleşecekler. Bu birliği de yahudilerin erkekleri ve kadınları idare edecekler ve her biri bir peygamber gibi olacaklar. Yahudi dininin, bütün insanları yahudileştirerek «İNSANLIK» adı altında birleştirme ideali, zaman zaman, bazı filozoflarca da benimsenmiş ve bir «Dünya Milletleri Birliği (Birleşmiş Milletler)» fikri teklif edilmiştir.

İsrail Oğullarının Tanrı'sı Yahova, yine bütün insanlardan memleketini bölüşmeleri, milleti için kura atmaları, fahişenin ücreti olarak bir erkek çocuk vermeleri, içki içmeleri için şarap bedeli olarak bir kız satmalarının hesabını soracağını ve bunların intikamını alacağını vaad etmektedir. (24) Kutsal Kitab'a göre, milletler dinlerini, dillerini, milliyetlerini, düşüncelerini bırakacaklar; silahlarını ziraat aleti yapacaklar, harbi unuttacaklar, Yahudilere işçi ve köle olacaklardır. Yahudiler de, bu kalabalığa başkanlık ve peygamberlik edecekler, devlet ve saltanat sahibi olarak yaşayacaklar ve dünya da, ilk günahdan önceki cennet haline gelecek... Milletler kılıçlarını saban demiri yaparken, Yahudiler de saban demirini kılıç yapacaklardır. (25) Tabii ki neticede, kendilerine itaat etmeyen ve Yahova kanunlarına karşı gelenleri yok edecekler veya zorla itaata zorlayacaklardır.

Yukarıda belirtildiği gibi, Tanrı Yahova'nın âdeta her şeyin hesabını sorma tavrı, Onu intikâmcî ve kindar bir Tanrı haline getirmektedir.

İsrail Oğulları Kenan ülkesine ilk geldikleri zaman, önceleri buradakilerin yapmış olduğu ahlâksızlıklardan utanç duymaktaydılar. Çünkü burada, ana - babaya itaat edilmiyor, çocuklar kurban ediliyor; her yanda hayasızlık ve cinsel sapıklık hüküm sürüyordu. İsrailîler de bir çok yönden onlara benziyor ve hayli de onlarla ortak yönleri vardı. Kur'ân'da onların zulmünden (26), hilekârlığından (27), fasıklığından, tahripkârlığından (28), dönekliliğinden (29), azgınlık ve ihtiraslarından (30), kin ve fesat-

(22) Bkz. Yoel, 3/2 - 21.

(23) Bkz. Yoel, 2/28.

(24) Yoel, 3/3; 6 - 7.

(25) Yoel, 3/9 - 13.

(26) Cuma' (62), 5 - 6; A'raf (7), 162; Âl-i İmrân (3), 21, 112, 181.

(27) Âl-i İmrân (3), 23.

(28) Mâide (5), 13, 26; Bakara (2), 75, 95, 174.

(29) Mâide (5), 13, 43.

(30) Câsiye (45), 27; Mâide (5), 64; Yûnus (10), 93; Bakara (2), 60.

larından, (31) günaha girme, düşmanlık etme ve haram yemekte birbirleriyle yarışıklarından (32) vb.den bahsedilmektedir. Yine Kur'ân : «Yahudiler nerede bulunursa (bulunsunlar) boyunlarına zillet ve horluk takılmıştır...» (33) ve «...oldukları yerde başıboş, şaşkın şaşkın dolaşacaklardır.» (34); ama, tiynetleri gereği «...Biz onların arasına Kıyamete kadar sürecek kin ve düşmanlık bıraktık... Daima yeryüzünde fesat için koşarlar...» (35) diyerek onların boş durmayacaklarını ve aynı ahlâksızlıklarını sürdüreceklerini belirtmektedir.

3) HİRİSTİYANLIK'DA AHLÂK :

İlahî bir din olan Hıristiyanlıktaki ahlâk, tabiat üstü (Surnaturel) bir özellik taşımaktadır. Bu ahlâkın prensipleri tamamen mistik bir «SİR» a dayanmaktadır. İnsan, ahlâkî davranışı akılla izah ettiği, yahutta iyi bulduğu için değil, imanla kabul ettiği, inancı tarafından zorlandığı için yapmaktadır.

Diğer iki ilâhî dinde olduğu gibi, Hıristiyanlıkta da Tanrı ahlâkın ilkesidir. Tanrı olan Baba, ancak insanın kalbinde sükûn bulmaktadır. Öyleyse insan, Tanrı'nın nazargâhı ve ikâmetgâhı olan kalbi daima temiz tutmalı, Tanrı gibi temiz ve mükemmel olmaya çalışmalıdır. Böyle bir temizliği gerçekleştirebilmek için ise İncil'de şu tavsiyede bulunuluyor: «Tanrı'yı bütün kalbinle, bütün kuvvetinle, bütün düşüncenle seveceksin.» «En büyük ve birinci emir budur.» (36)

Hz. İsa ümmetine, bütün insanlara, sonsuz bir şefkat, merhamet ve sevgi göstermelerini telkin etmektedir. Canlarına kaseden düşmanlarına bile, kin ve nefret göstermemelerini, kötülöklere iyilikle karşılık vermelerini tavsiye etmektedir. Görüldüğü gibi Hz. İsa'nın kendisini takip edenlere aşılama istediği ahlâkın temelini İMAN, ÜMİD ve SEVGİ meydana getirmektedir. Bunlardan en büyüğü de SEVGİ'dir. (37)

Hıristiyanlıkta Sevgi, Şefkat ve Merhamet :

Hıristiyanlık, sevgi ve merhametin her çeşidini benimsemiş ve makul saymıştır.

(31) Mâide (5), 64.

(32) Mâide (5), 62.

(33) Âl-i İmrân (3), 112.

(34) Mâide (5), 26.

(35) Mâide (5), 64.

(36) Tesniye, 6/4 - 5; Matta, 22/37; Markos, 12/30.

(37) Bilgi için bkz. I. Korintoslara Mektup, 13/2, 13.

Hıristiyanlık, Allah sevgisinin yanına bir de komşu sevgisini ilâve etmiştir. İncil'e göre, «bütün şeriat ve peygamberler bu iki emre bağlıdır.» (38) «Bundan daha büyük başka buyuruklar yoktur.» (39) Hıristiyanların nebisi İsa bütün insanlara şöyle bir tavsiyede bulunmaktadır: «Size birbirinizi sevin diye, yeni bir emir veriyorum; sizi sevdiğim gibi, siz de birbirinizi seviniz. Eğer birbirinize sevginiz olursa, benim şakirtlerim olduğunuzu bütün insanlar bununla bilecekler.» (40) İncil'de: «Siz hep kardeşiniz,» (41) «Babanız da birdir, Semavî Babadır.» (42) denilmektedir.

Hıristiyanlığın ahlâk ilkesi sayılan RAB Hz. İSA, aynı zamanda SEVGİ ve MERHAMET ilkesidir de. Bu, merhamet ilkesi Rab, hiçbir zaman intikâm alınmamasını, iyi ve kötü herkese iyilik yapılmasını, merhametli olunmasını ve cömert davranılmasını emretmektedir. (43) Hatta «Bir yanağına vurana öbürünü de uzat, senin abanı alandan gömleyini de esirgeme» (44) diyerek mutlak bir teslimiyet istemektedir. Sadece bununla da yetinilmiyor: düşmanın sevilmesi, nefret edenlere iyilik edilmesi, lânet edenlere hayır dua edilmesi ve hakaret edenler için de dua edilmesi istenmektedir. (45) Çünkü insanın kendisinin bağışlanması, bağışlamasına bağlanmıştır. «İnsanların size ne yapmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle yapın.» (46) Eğer «İnsanların suçunu bağışlarsanız, Semavî babanız da sizi bağışlar. Fakat siz onların suçunu bağışlamazsanız, Babanız da sizin suçunuzu bağışlamaz.» (47)

Görüldüğü gibi SEVGİ, Hıristiyan ahlâkında en büyük kanundur. Aslına bakılırsa, gerçekten de sevgi çok büyük bir değerdir. İslâm'da da sevgiye büyük bir yer verilmiş, «ALLAH ve RASÛLÜNÜN SEVGİSİ» bütün sevgilerin esası kabul edilmiştir. Ama insanın düşmanını sevmesi, kendisine lânet yağdırana dua etmesi ve hakaret edene iyilik etmesi insanın fitratına ters gelmektedir. Gerçı böylesine kötü ve ters davranış içinde bulunanlara iyi davranmak çok büyük bir ahlâkî olgunluktur; ancak insanın şahsiyetini koruması, ruh sağlığını muhafaza etmesi de ahlâkî bir vazifedir. Hele, bir yanağına vurana öbürünü uzatmak F. Nietzsche'nin dediği gibi, olsa olsa bir köle ahlâkının ilkesi olabilir. Hıristiyan ahlâkının böyle bir tutum içine girmesinin altında, uzun süre takibata uğraması,

(38) Matta, 22/37 - 40; Markos, 12/29 - 31; Lûka, 10/27.

(39) Markos, 12/32.

(40) Yuhanna, 13/34 - 35.

(41) Matta, 23/8.

(42) Matta, 23/9.

(43) Bkz. Yuhanna 15/12 - 14; Lûka 6/36; Matta 5/.

(44) Lûka 6/29 - 30; Matta 5/43 - 47.

(45) Lûka 6/27 - 28.

(46) Lûka 6/31.

(47) Matta 6/14 - 15.

devamlı gizlenmek zorunda kalması, ilk dönemlerinde, daha ziyade köleler ve zayıf insanlar arasında yayılmaya başlaması gibi sebepler zikredilebilir. Böyle bir durum, Yahudilik ve İslâmın da ilk yayılma dönemlerinde sözkonusu olmuştur. Yalnız bu iki din mensuplarının böylesine bir teslimiyet içine girmeleri sözkonusu olmamıştır. Hele Yahudilik ve Yahudiler kendileri dışında herkesi köle kabul etmektedirler. İslâm'da ise, herkesi kurtuluşa davet vardır. Gerçi bu dönemde «Sizin dininiz size, benim ki de bana.» (48) tavrı mevcuttur; ama yine de bir direnme, dinin yayılması için alabildiğine bir gayret mevcuttur.

4) *Yahudiliğin Ahlâk Esasları Olan «ON EMİR» ve Bunun Hıristiyanlık ve Müslümanlık Açısından Mukayesesi :*

Daha önce de belirtmiştik ki, Hıristiyanlık ve Müslümanlıkta olduğu gibi, Yahudilikde de Tanrı ahlâk ilkesidir; bütün kâinat da tapınat. Tanrı'ya çeşitli sungular sunmaktan ziyade, bir iç temizliği ile, adalet esaslarına uyarak tapınmalıdır. Zira günün birinde bir Mesih gelecek, Onun vasıtasıyla insanlık şimdiki acılarından kurtulacak; böylece mutluluk ve iyinin ülkesi kurulacaktır. Yahudilerin Tanrı'sı da, diğer ilâhî dinlerdeki gibi, insanın ve kâinatın tek yaratıcısıdır; tekelci ve otoriterdir. Yalnız kendisine boyun eğilmesini ister. Kendisini sevenleri, emirlerini dinleyenleri mükâfaatlandıracağını vaad eder. Babaların günahını dört kuşak boyunca oğullarından çıkaracağını belirterek (49) şu on imperatif ahlâk esasının Yahudilerce yerine getirilmesini ister: «*Karşımda başka ilâhların olmayacaktır. Kendin için put oyma, ... süret hiç yapmıyacaksın. Onlara hiç eğilmeyeceksin ve onlara ibadet etmiyeceksin. Allah'ın Rabbin adını boşyere ağzına almayacaksın. Sebt gününü (istirahat gününü) hatırında tut. Babana ve anana saygı göster, ta ki Tanrı'n Yahova'nın sana verdiği toprakta ömrün uzun olsun. Adam öldürmeyeceksin, zina etmeyeceksin, çalmayacaksın, hemcinsine karşı yalancı şahitlik etmeyeceksin. Hemcinsinin evine tamah gözüyle bakmıyacaksın. Komşunun karısına, kölesine, cariyesine, öküzüne, eşeğine ve onun malı olan hiçbir şeye göz dikmeyeceksin.*» (50)

Bu «ON EMİR» âdeta İstail Oğulları ile Tanrı Yahova arasında akdedilen bir «AHİTNAME», bir sözleşmedir. (51) Bu metne, Tevrat'da yazılı daha birçok hükümler ilâve edilebilir. Ancak bazı iddialara göre yukarıda sözü edilen «On Emir»in Hz. Musa'ya ait olmadığı ileri sürülmektedir. (52)

(48) Kafirun, (109), 6.

(49) Bkz. Çıkış 20/2 vd. Tesniye 5/7 - 16.

(50) Çıkış 20/3 - 17; Tesniye 5/6 - 21.

(51) Bkz. Tesniye 5/2.

(52) F. Challaye'e göre «On Emir'i bugünkü biçimiyle onun Hz. Musa tarafın-

Hız Musa'nın İsrail Oğullarına getirmiş olduğu On Emir'deki bazı kurallara Kur'ân'da da temas edilmektedir. Biz şimdi Tevrat'ta yer alan On Emir ile Kur'ân'da bahsedilen emirleri mukayese ederek, nelerin aynen yer aldığını tesbit etmeye çalışalım.

Kur'ân'da bu emirlerle ilgili şöyle buyurulmaktadır: «Geliniz, size Rabbiniz neleri haram etmiştir, okuyalım: *Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın, anaya, babaya iyilik edin, fakirlik yüzünden çocuklarınızı öldürmeyin...*» (53) «*Zina gibi kötülüklerin açığına da, gizlisine de yanaşmayın. Allah'ın muhterem kıldığı nefsi (canı) haksız yere öldürmeyin...*» (53) «*Yetimin malına, buluş çağına varıncaya kadar, malını en güzel bir şekilde koruyup çoğaltmak hizmetinden başka bir şekilde yaklaşmayın. Ölçeği ve tartıyı tam ve denk getirin... Söz sahibi olduğunuz zaman, davacı ve davalı hısım ve akrabanız bile olsa, hep adaleti gözetin. Allah'a karşı verdiğiniz sözleri, yemin ve adaklarınızı yerine getirin.*» (54) «*Şu emrettiğim yol, benim dosdoğru yolumdur; hep ona uyun. Başka yollara ve dinlere uyup gitmeyin ki, sizi, Onun yolundan saptırıp parçalamasınlar. İşte Allah, kötülüklerden sakınsanız diye, size bunları emretti.*» (55)

Yukarıda vermeye çalıştığımız «Kitab-ı Mukaddes» deki On Emir tam olarak birbirini tutmamakta ve beş emirde farklı konulardan bahsedilmektedir. Kur'ân'da yine: «Biz Musa'ya dokuz alamet verdik...» (56) şeklinde bir âyet bulunmaktadır. Gerçi bu âyette söz konusu edilmek istenen dokuz husus zikredilmemiştir; ama bunlar, Tirmizî, İbni Hanbel, Neseî vb. gibi güvenilir hadis kaynaklarının zikrettiğine göre, bu dokuz husus, Sept

dan yazılmasına imkân yoktur. Bu On emirden anlaşıldığına göre, bir kavim vardır, öküzlere sahiptir, bu öküzler tarlalarda çalışmaktadırlar; ayrıca bu kavmin evleri, kapıları, yani surla çevirili şehirleri vardır. Şu halde bahis konusu olan, tarımla geçinir, yerleşmiş bir kavimdir. On Emir'deki düşünceler ve terimler tam tamına (VII. Asırda yazılmış olan) ikinci şeriat kitabı Tesniyenin ve hatta (VI. veya V. Asırda yazılmış olan) Ruhani kıralların konuşma ve düşünme tarzını andırmaktadır. Demek ki, On Emir eski metin içine sonradan sokulmuştur.

Lods da bu konuda şunları söylemektedir: «On Emir İsrail Edebiyatında ancak VII. Asıra doğru çıkmış bulunmaktadır; zaten muhtevası da göz önüne alınırsa, o devrenin düşüncelerini ve müesseselerini aksettirmekte olduğu görülür. Çıkış'ın XX. ve Tesniye'nin V. bölümlerindeki On Emir Ahlâk ve sosyal ödevler üzerinde özellikle durmaktadır... On Emir VIII. ve VII. Asır peygamberlerinin, vaizlerinin, artık silikleşmiş olan bir yansımasıdır. Bkz. F. Challaye: a.g.e., s. 177 - 178.

(53) En'âm (6), 151.

(54) En'âm (6), 152.

(55) Mâide (6), 153.

(56) İsrâ (17), 101.

Günü hariç, On Emir'de zikredilen hususlar olabilir; yukarıda sözünü ettiğimiz On Emir (57) de zikredilen hususlar da olabilir. Yine Kur'ân-ı Kerim'de, Allah'ın bütün insanlarla ilgili kesin (imperatif) emirleri vardır. İsrâ Sûresindeki bu emirler sayı olarak onikiyi bulmaktadır. (58) Netice itibariyle, Yahudiliğin, ahlâk ilkesi ve sosyal hayatı düzenleyen prensipler olarak benimsediği «On Emir» bir takım değişikliklere uğramış görülmektedir. Herhalde değişikliğe uğradığı dönemde saygı gösterilmesi istenen bazı hususlar ilâve edilmiş, bu duruma da kesin tavır alınmadığı için de, öylece sürüp gitmiş olabilir.

Yahudilik ve Müslümanlıktaki gibi, emirler şeklinde ifade edilen On Emir'den altısını Hıristiyanlıkta da bizzat görmekteyiz. Ayrıca diğer dört emri de İncil'in değişik bablarında görmek mümkündür. (59) Her ne kadar farklı da olsa, ilâhî dinlerdeki ahlâk esasları - eğer kutsal metinlere müdahale edilmemiş ise - hemen hemen birbirini tutmaktadır.

Hıristiyanlık ve Müslümanlıkta da Allah ahlâk ilkesidir. (60) Çünkü Allah: «...âlemlerin yaratıcısı, besleyip kemâle erdiricisi» (61) dir. Hz. Muhammed (S.) de Allah'ın ahlâk ilkesi olduğunu: «Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanınız» (62) hadisiyle göstermek istemiştir. İslâm ahlâkının ilkesi olan Cenâb-ı Hak da otoriterdir. O da, başka ilâhlara tapınmasını, kendisinden başkasının ilâh edinilmesini kesinlikle istemez (63). Bu ilke, ilâhî dinlerin değişmez bir ilkesi olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Allah, İsrail Oğullarının Tanrısı «Yahova» gibi kıskanç değildir. Zira kıskançlık, ahlâk dışı bir hadisedir. Ahlâkın ilkesi olarak kabul edilen Tanrı için ise böyle bir gayr-ı ahlâkîlik düşünülemez. O, Eski Yunan'ın tanrılarının ve diğer bazı milletlerin tanrılarının işlemiş olduğu rezilet ve fiillerden de münezzeh tir.

5) İlâhî Dinlerde ZİNA ve CEZASI :

Yahudilerin kutsal kitabı «TEVRAT» da zina iki manaya gelmektedir. Birincisi herkesin bildiği manası: Yani bir kadın veya erkeğin eşini aldatması, başkalarıyla yasak olan bir ilişkide bulunmasıdır. Diğeri ise, dinî bir durum olup, İsrail Oğullarının Yahova dininden başka milletlerin dinlerine girip ilâhlarına kulluk etmeleridir. (64) Çünkü Yahova İsrailin

(57) Bkz. En'âm (6), 151 - 153.

(58) Bilgi ve mukayese için bkz. İsrâ (17), 23 - 39.

(59) Matta 19/17, 27; Markos 10/18 - 19; Lûka 18/19 - 21.

(60) Bilgi için bkz. Bakara (2), 251.

(61) Fatiha (1), 2.

(62) Seyit Şerif Cürcanî, Ta'rifât, s. 113, Derisaadet, 1318.

(63) Bkz. Bakara (2), 163, 165, 255; Âl-i İmrân (3), 2, 6, 18; Nisa (4), 48, 116.

(64) Bkz. Hoşea 3/1 - 5; Yeremya 3/6 - 8, Tesniye 6/14.

hem reisi, hem de ilâhıdır. Bu sebepten dolayıdır ki, onların yabancı ilâhlara ibadet etmeleri Yahova'nın üzerine zina etmiş olmaları anlamına gelmektedir. Bu tehlikenin yaygınlaşmaması ve İsrâilin değişik milletlerle karışıp saflıklarını kaybetmemeleri için Yahova, İsrail Oğullarının başka milletlere kız vermelerine, onlardan kız almalarına ve onlarla hısımlık kurmalarına müsaade etmez. (65) Yahova son derece kışkırtıcı bir Tanrı'dır, (66) sevgilisi İsrâilin böyle başka ilâhlara tapınmasını, kurbanlar kesmesini kendisine bir ihanet, bir zina telakki etmiştir; zira Yahova kışkırtıcı bir Tanrı'dır, bu tip işlere gelemez.

Hıristiyanlıkta ise, en büyük ahlâksızlık olarak vasıflandırılan zina: bir, herkesin anladığı manada, bir de, boşanmak ve boşanmışlarla evlenmek manasında kullanılmıştır. Bu konuyla ilgili İncil'de oldukça yekün tutan uyarılar vardır. On Emir'de ve İncil'in muhtelif bablarında: «Zina etmeyeceksin» (67) emri zikredilmiş, buna ilâveten daha değişik bir takım yasaklar da getirilmiştir. İncil bir kadına şehvetle bakmayı da zina kabul etmiştir. (68) Aynı durum, İslâm ahlâkında göz zinası olarak müteala edilmektedir.

İncil, zina sebebi dışındaki boşanmaları prensip olarak hoş karşılamıyor ve durum şöyle ortaya konuluyor: «Zinadan başka bir sebeple karısını boşayan adam onu zaniye eder; ve kim boşanmış kadınla evlenirse zina eder», «Ve kadın kocasını boşar, ve bir başkasıyla evlenirse zina eder.» (69) Kur'ân'da ve Tevrat'ta böyle bir duruma rastlamıyoruz. Fakat ahlâka aykırı olan zina, her üç dinde de boşanma sebebidir. Ancak İslâm'da, boşanmış olanla evlenilmez şeklinde bir görüşe yer verilmemektedir. Sadece Hz. Muhammed (S.), imkân nisbetinde bâkire ve hür kadınla evlenmeyi, evliliğin daha uyumlu gitmesi ve aile huzurunun korunması açısından tavsiye etmiştir. (70)

İslâm'da ise, fuhûş ve zina, en çok kötülünen, cezası çok büyük olan ve büyük günahlardan sayılan bir ahlâksızlıktır. Fuhşun İslâm ahlâkında, «akıl ve hikmete uygun olmayan, dine ve insanlığa aykırı olan, bütün nâhoş fiil ve hareketleri işleyerek, maddî ve manevî, dünyevî ve uhrevî her şeyin kötü ve hoş olmayanını benimsemek» (71) gibi bir manası da var-

(65) Bkz. Leviller 21/14 - 15.

(66) Çıkış 20/6; Tesniye 5/10.

(67) Matta 19/17; Markos 10/18; Lûka 18/19; Çıkış 20/14.

(68) B-kz. Matta 5/27 - 30; Markos 9/43 - 47.

(69) Matta 5/32; 19/9; Markos 10/11 - 12; Lûka 16/18.

(70) Bkz. Müslim: Redâ 55; Ebû Dâvud: Nikâh 3; İbni Mâce: Nikâh 7.

(71) Ali İrfan: Mufassal Ahlâk-ı Medenî, s. 142, İst. 1327 R.

dir. Bu fiilde, medeniyetin esasî olan ilâhî, vicdanî ve medenî kanunlara aykırılık, terslik de mevcuttur. (72)

Hız. Muhammed (S.) hayasızlık ve fuhşun şeytandan geldiğini, (73) insanı Cennetten uzaklaştırıp Cehenneme yaklaştırdığını; Cenab-ı Hak da, fuhuş ve uygunsuz davranışların tedavî yolunun namaz olduğunu bildirmektedir. (74)

Kur'an'ın bir çok âyetinde zinanın çok kötü ve çirkin bir yol olduğu, gizlisine de, açığına da yaklaşılmaması gerektiği (75) belirtilmektedir. Cezasının da, maddî ve manevî olmak üzere iki yönlü olduğu, (76) evli olanlar için recm (taşlanarak öldürmek), (77) bekârlar için ise yüz sopa vurulması emredilmektedir. (78) Zina edenlerin evlenecekleri kimseler ise, ya kendileri gibi zanîler, yahutta müşriklerdir. Mü'minlere böyle bir evlilik haram kılınmıştır. (79)

Zinayı, Yahudilerin sadece kendi aralarında yasaklama yoluna gidip de, başkaları için bir sakınca görmemelerine karşılık, müslümanlıkta millet, milliyet ve din farkı gözetmeksizin herkese karşı yasaklanmış ve hoş görülmemiştir. (80)

Yahudilerin kutsal kitabı Tevrat'a göre, Yahudi milleti zinaya son derece düşkün ve şehvetinin esiri bir millet olarak görülmektedir. Onların zinaları, fuhûş ve ahlâksızlıkları dünyayı tutmaktadır. (81) Gerçi «Zina etmeyeceksin», (82) «Bir kadınla zina edenin anlayışı eksiktir» (83) gibi emirler, ve bu suçu işleyene ölüme ve yakılmaya kadar giden (84) çok şiddetli cezalar verilmiştir; ama bunlar sadece sözde kalmıştır. Bir de, Yahudiler, bu emirleri sadece kendileri için, kendi aralarında düşünmüşler ve diğer milletler için bu emir ve yasakları pek dikkate almamışlardır. Bunun

(72) A'râf (7), 28, 33; Nûr (24), 19; En'âm (6), 151.

(73) Bkz. el-Munzuri: et-Terğib ve't-Terhib, III/398, Mısır - 1954.

(74) Ankebût (29), 45.

(75) Nahl (16), 90; En'âm (6), 151; İsrâ (17) 32.

(76) Nisa (4), 15; Furkân (25), 69.

(77) Buhârî, Hudûd, 21, 30; Müslim, Hudûd, 15; Ebu Dâvud, Hudûd, 23 - 24; Ahmed b. Hanbel, I, s. 93, 107.

(78) Nûr (24), 2.

(79) Nisa (4), 19; Nûr (24), 3.

(80) A'râf (7), 28.

(81) Bilgi için bkz. Yeremya 23/10; Hoşea 2/2 - 4; 3/1; 4/16; 9/1; 12/4; Leviller 20/5 - 6; Tekvin 9/20 - 25; II. Samuel 11 ve 12. bablar; I. Krallar 11. bab; 14/24; II. Krallar 23/7.

(82) Çıkış 20/14; Tesniye 5/18.

(83) Süleymanın Meselleri 6/32.

(84) Leviller 20/10 - 21; Çıkış 22/19; Herekiel 16/37 - 38.

için de bu emirlerin manası: sadece kendi aralarında zina etmeyecekler, birbirlerinin mallarına göz dikmeyecekler ve canlarına kıymıyacaklardır; fakat başkaları için bütün bunları yapmakta bir sakınca görmezler.

İslâm'ın ve Yahudiliğin zinaya uyguladığı ceza, taşlamak suretiyle ölüm olduğu halde; Hıristiyanlık, zina edenlere tevbe etmeyi emrediyor. Tevbe etmeyen ve zinaya teşvik edenlerin ise büyük sıkıntıya sokulacağı, zina edenlerin çocuklarının ölümle öldürüleceği belirtiliyor. (85) Tevbeye (pişmanlık), İslâm ahlâkı da çok büyük bir yer vermektedir; ancak bu, uygulanacak cezayı ortadan kaldırmamaktadır. Bunun için de, sadece tevbe teklifi, yahutta cezayı öbür dünyaya havale etmek gibi bir çözümde pek caydırıcılık görülmemektedir. Aynı zamanda neticenin öbür dünyaya bırakılması, Hıristiyanlığın sadece âhirete önem vermesi özelliğinden de kaynaklanmış olabilir.

6) *İlâhî Dinlerde HIRSIZLIK ve CEZASI :*

On Emir'de «Çalmıyacaksın» direktifi olduğu halde, Yahudilerin yüce Tanrı'sı Yahova, mukaddes milletini diğer milletlerin mallarını yemeğe, şerefine sahip olmaya çağırmaktadır; ve şöyle diyor: «Her kadın komşusundan, misafirinden gümüş, altın gibi şeyler ve elbiseler isteyecek ve Mısırlıları soyacaksınız.» (86) «Milletlerin sütünü, kralların memesini emeceksiniz...» (87) «Milletlerin servetlerini yiyeceksiniz, onların şerefine malik olacaksınız...» (88)

Yahudi inancına göre, dünyanın bütün mal ve mülkü, altın ve gümüşleri, yalnız onların Rabbi, ilâhî Yahova'nındır, dolaylı olarak da Yahudilerindir. Diğer milletlerin, insanların hiçbir hakkı yoktur. Hıristiyanlık ve Müslümanlığın Tanrı'sı da «Rabbü'l-Âlemîn» dir; bütün mal, mülk ve mevcudât O'nundur; ama diğer insanları bu nimetlerden mahrum etmek söz konusu değildir. Halbuki Yahudilikte, insan haklarından maksat, Yahudi milletinin yeryüzündeki hakları, hürriyetten maksat da Yahudilerin kuvvet ve kudret üstünlüğüdür. Bunlara ulaşmak için de her şeye, her çareye başvurmak mübah karşılanmıştır. Çünkü onlara göre, gerçek insan sadece kendileridir; diğerleri ise pis ve aşağılık mahluklardır. Böylece Yahudilerin tamamen kendilerine has bir Allah, din, ahlâk, fazilet, adalet vs. anlayışları vardır.

Halbuki Allah, insanları kendi süretinde yaratmış ve onları en şerefli varlıklar haline getirmiştir. Onlardan hiçbiri, diğerine göre, şekil ve mil-

(85) Yuhanna'nın Vahyi 2/20 - 23; Romalılar'a Mektup 7/3.

(86) Çıkış 3/21 - 22; 12/35 - 38.

(87) İşaye 60/16.

(88) İşaye 61/6.

liyet açısından bir üstünlüğe sahip değildir; onlar arasındaki üstünlük sadece takva, Allah'a kulluk açısındanadır.

Kendilerine göre bir ahlâk ve fazilet anlayışı geliştiren Yahudilerin, en çok işledikleri ahlâksızlıklar arasında sahtekârlık, hilekârlık, hırsızlık vb. sayılabilir. İstifçilik ve karaborsacılık da onlardan öğrenilmiştir. Onlarla ticaret yaparken çok dikkatli olmak gerekir. Ticaret hususunda, azınlıklar için hep ötedenberi söylene gelen bir söz vardır: Bir alış verişte, kâide olarak, Ermeniyeye istediği paranın yarısını, Rum'a üçte birini, Yahudiye ise dörtte birini vermek gerekir.

Yahudilerin kutsal kitabı Tevrat'ta, hırsızlığın cezasıyla (89) ilgili birçok ağır hükümler olmasına rağmen, yine de bu ahlâk dışı davranışın en çok yaygın olduğu millet, Yahudî milletidir.

Müslümanlıkta ise hırsızlığın hiçbir şekli hoş görülmemiştir. Çünkü hırsızlık, insanı her türlü rezalet ve pişmanlığa götürür. Bundan dolayı da, hırsızlık, hem günah, hem haram, hem de en büyük ahlâksızlıktır. Kur'ân'da, hırsızlığın cezası olarak, hırsızlık yapanı daima teşhir edecek bir ceza takdir edilmiştir; o da, hırsızlık yapanların sağ ellerinin kesilmesi (90). Böylece semavî dinlerde, insanın canından sonra en önemli varlığı olan malının da muhafazası ve emniyet altına alınması sağlanmış olmaktadır.

7) İlahî Dinlerde Yardımlaşma ve Bazı İktisadî Ahlâk Esasları:

İlahî dinlerin iktisadî yönden de bir takım ahlâkî değerler getirdiği dikkat çekmektedir. Bu değerler arasında en önemli yeri yardımlaşma işgal etmektedir. Yahudilerin Tanrı'sı Yahova, sadece milletin kendi arasında yardımlaşmalarını emretmiştir. Zenginlerin fakirlere yardım etmesini, üzerinden yedi sene geçtiği halde, borcunu veremeyenin borcunu ibrâ etmesini (silmesini) emretmiştir. (91) Ve Rab Yahova Tevrat'da şöyle buyuruyor: «Allah'ın Rab, sana vaad etmiş olduğu gibi, seni bereketleyecektir. Birçok millete ödünç vereceksin; fakat sen ödünç almayacaksın, ve çok milletlere saltanat edeceksin; fakat onlar sana saltanat etmeyecekler.» (92) «Eğer kavminde yanında bulunan fakire ödünç verirsen üzerine faiz koymayacaksın.» (93) «Kardeşin fakir düşerse senin yanında kudretsiz kalırsa, ona yardım edeceksin; ondan faiz ve kâr alma, Allah'dan kork.» (94)

(89) Bkz. Çıkış 22/1 - 14.

(90) Bkz. Mâide (5), 38.

(91) Bkz. Tesniye 15/1, 7 - 10; Çıkış 23/10.

(92) Tesniye 15/8; 28/12.

(93) Çıkış 22/25.

(94) Leviller 25/35 - 36.

Tevrat'a göre, hiçbir Yahudi, başka bir Yahudiye faizle para veya herhangi bir şey veremez, ancak diğer hususlarda olduğu gibi, Yahudi olmayanlara verebilir, (95) hem de fazlasıyla. Her ne kadar Tevrat'da kendi aralarında faiz yasağı olsa da, buna, onların uyduğunu söylemek pek zordur. Bu uygulama kendi aralarında da oldukça yaygınlaşmıştır. Onların, Tanrı Yahova'nın emri doğrultusunda, birbirlerine yardımı şöyle dursun: «Allah fakirdir, biz zenginiz.» (96) «Allah'ın eli bağlıdır (cömert değildir)» (97) diyecek kadar ileri gitmişler ve Allah'a bile iftira etme cüreti göstermişlerdir. İsrail Oğullarının bu iftiraları üzerine, Allah şöyle buyurmuştur: «Bu söyledikleri söz sebebiyle elleri hayır yapmak hususunda bağlandı ve lânetlendiler. Doğrusu, Allah'ın kudret eli açıktır, dilediği gibi ihsan eder.» (98) Allah onların arasına Kıyamete kadar sürecek kin ve düşmanlık bırakmıştır. «Nihayet arkalarından, bozuk bir toplum bunların yerine geçmiştir ki, bunlar kitaba (Tevrat'a) varis oldular; şu alçak dünya malını rüşvet olarak irtikap ettiler...» (99)

Yine Kur'ân, Yahudilere birçok açık bilgiler geldiği halde, sırf azgınlıkları ve ihtirasları yüzünden ayrılığa düştüklerini, (100) düşmanlık etmekte ve haram yemekte birbirleriyle yarıştıklarını (101) haber vermektedir.

Hıristiyanlıkta ise durum, daha toleranslı ele alınmış ve şu ilke getirilmiştir: «İnsanların size ne yapmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle yapın.» (102) Bu ilke doğrultusunda: «Senden dileyene ver, senden ödünç isteyenenden esirgeme ve ondan yüz çevirme.» (103) «Sadaka verirken de, sol elin sağ elinin ne yaptığını bilmesin de, sadakan gizli olsun...» (104) emri ise milliyet farkı gözetmeksizin herkes için geçerli addedilmiştir. Aynı hususlara İslâm ahlâkı da dikkat çekmektedir.

Hayırda ve iyilikde yardımlaşma, İslâm ahlâkının da esaslarından birisidir. Faiz ise, zengin, fakir, müslüman ve gayr-i müslim herkese yasaklanmıştır. Hile, karaborsa, ihtikâr, stokçuluk ahlâk dışı addedilmiş ve bunları yapan insanlar aşağılanmıştır. (105) «Allah faiz ile geleni mahveder.

(95) Bkz. Tesniye 23/19.

(96) Âl-i İmrân (3), 181.

(97) Mâide (5), 64.

(98) Mâide (5), 64.

(99) A'raf (7), 169.

(100) Câsiye (45), 17.

(101) Mâide (5), 62.

(102) Matta 7/12.

(103) Matta 5/42.

(104) Matta 6/3 - 4.

(105) Bkz. Bakara (2), 188.

Sadakaları verilmiş mal ise arttırılır... » (106) Bu sebepten dolayıdır ki, faizde düşmanlık ve nefretten başka birşey yoktur. Faizciler faizi terk etmedikçe, Allah ve Rasulü ile devamlı harp halindedir. (107)

Müslümanlıkta, faizin üzerinde bu kadar fazla durulmasının bazı ahlâkî sebeplerini şu şekilde özetlemek mümkündür: İnsanın kanı gibi muhterem olan malının karşılıksız olarak alınmasına sebep olmaktadır. Tembelliği teşvik etmekte, insanlar arasından ödünç vermeyi kaldırmakta, faize vereni zenginleştirip alanı da fakirleştirmektedir. Lüks ve israfı, meşru olmayan sarfiyatı artırırken, sefalet ve yoksulluğu teşvik etmektedir. Faiz, kuvvetli hesabına zayıfı daima ezen bir zulüm aracı olduğu içindir ki, bütün ilâhî kaynaklı dinlerde yasaklanmıştır.

İnsan, herşeyde yardıma muhtaçtır. Kâinât bile yardımlaşma (Teavün) üzerine kurulmuştur. Kâinâtın kuruluşunda, tabiat kanunlarının işleyişinde, insan ve hayvanların yaşayışında, hep teavün esas alınmıştır. Yardımlaşma ortadan kalkınca, yerini vahşete terk etmekte, bu da, yokluk ve mahrumiyet anlamına gelmektedir. İşte bizce, cemiyetteki ihtikârın, stokculuk ve karaborsa gibi ahlâk dışı faaliyetlerin gerçek sebebi yardımlaşmanın olmayışıdır. Çünkü yardımlaşma olmayınca, mal ve kapital belli ellerde toplanmakta, neticede piyasada malî, iktisadî ve hayatî hareketlilik kaybolmaktadır. Tabii ki, ferdin ekonomisi ile cemiyetin ekonomisi uzlaşmayınca, huzursuzluk, güvensizlik, haset, kin ve nefret başı çekmektedir.

8) Diğer Bazı Ahlâk Esasları :

İlähî dinlerde adam öldürmek (108), ana - babaya âsî olmak ve dövme, (109) gâribe, komşuya haksızlık ve zülüm etmek, (110) yalan söylemek ve yalancı şahitlik, (111) dul ve yetimi incitmek, (112) rüşvet, (113) vb gibi, On Emir'de yer alan birçok ahlâk esaslarıyla ilgili Tevrat, İncil ve Kur'ân'da kesin hükümler bulunmaktadır.

Bu üç dinde de, ana - babaya itaat, hürmet ve iyilik etmek emredilmiştir. Ancak onlara saygısızlık etmek, her dinde farklı cezaları gerekli

(106) Bakara (2), 276.

(107) Bakara (2), 279.

(108) Bkz. Çıkış 20/13; 21/12; Tesniye 5/17.

(109) Bkz. Çıkış 21/15, 17; Leviller 20/9.

(110) Bkz. Çıkış 23/6.

(111) Bkz. Çıkış 23/7 - 8.

(112) Bkz. Çıkış 22/21 - 22; 23/9.

(113) Bkz. Çıkış 23/7 - 8.

kılmaktadır. Yahudilik ve Hıristiyanlıkta ana - babayı dövmek ve lânetlemek ölümle cezalandırmayı gerektirmektedir. (114)

İslâm ahlâkında da, ana - babaya iyilik ve itaat en üstün davranış olarak kabul edilmiş, onlara isyan ise, en büyük günahlardan sayılmıştır. Belirtildiğine göre, bu günahın cezası daha dünyadayken görülmektedir. (115) Yine Allah'a ibadetten hemen sonra, Kur'ân, ana - babaya iyilik ve yardım edilmesini emretmektedir. (116) Hz. Peygamber (S.) de birçok hadisinde ana - babaya iyilik etmeyi tavsiye etmekte, ana - babaya iyilik etmenin ömrü uzatacağını, (117) çocukların hürmet ve itaatini artıracacağını, (118) onlara lânet etmenin ise en büyük günahlardan birisi olduğunu belirtmiştir.

Yahudilikde cana kıymak, adam öldürmek de On Emir kapsamındadır; diğer emirlerde olduğu gibi, tabii ki, bu yasak da kendi milletinden olanlar için geçerlidir. Adam öldürmenin cezası ise, öldüreni öldürmek şeklinde takdir edilmiştir. (119)

Kur'ân'da, «Biz İsrail Oğullarına kitabta bildirmiştik: kim kısas gerekmezsiniz veya yeryüzünde fesat işlemeksiniz bir nefsi öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de onu kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur. Gerçekten İsrail Oğullarına, peygamberimiz mucizeler getirdiler. Sonra, bir çoğu, bu âyet ve mucizeler arkasından, yine de yeryüzünde fesat ve cinayêt işlemekle haddi aşmaktadır.» (120) denilmektedir.

Adam öldürmek, Hıristiyanlıkta da en büyük ahlâksızlıklardan sayılmış; bir de bunun yanında «sevmeyen ölümden kalır. Kardeşinden nefret eden her adam kâtildir.» (121) şeklinde bazı cümleler İncil'de zikredilmiştir. Öyle anlaşılıyor ki, Hıristiyanlık, sevgisizliği manevî bir katil hadisesi olarak müteala etmektedir. Adam öldürmenin cezası olarak da ateş ve kükürtle yanan bir gölde ikinci defa bir öldürme hadisesinden bahsediliyor. (122) Ayrıca adam öldürenler tahkîr ediliyor, onlar için büyük elem ve şiddetli acı olduğundan söz ediliyor. (123)

(114) Bkz. Çıkış 21/15, 17; Leviller 20/9; Matta 15/4 - 5.

(115) el-Munzuri: et-Terğib ve't-Terhîb, III/331.

(116) Bakara (2), 215; Nisâ (4), 36; Nahl (16), 151; İsrâ (17) 23 - 24; Ankebût (29) 8.

(117) el-Munzuri: a.g.e., III/317.

(118) el-Munzuri: a.g.e., III/317 - 318.

(119) Çıkış 21/12.

(120) Mâide (5), 32.

(121) I. Yuhanna 3/15.

(122) Vahtı 21/8.

(123) I. Petrus 4/15; I. Timeteosa 1/8 - 11.

İslâm ahlâkında ise her insanın şahsî hürriyetine, şahsiyet ve hayatına saygı göstermek en temel vazifelerdendir. Zira insanın hayatı aziz ve mukaddestir. Ve bu hayat, bize Allah'ın bir emanetidir. Onu iyi korumazsak emanete hıyanet etmiş ve ilâhî binayı yıkmış oluruz. Bunun içindir ki, Kur'an'da kasden adam öldürmek yasaklanmış ve bir kişiyi öldüren bütün insanları öldürmüş gibi kabul edilmiştir. (124) Böyle bir hukuk ve ahlâk dışı fiili kasden işleyenler için KISAS cezası, (125) yanlışlıkla öldürenler için ise köle azat etme ve diyetini (kan bedelini) ödeme (126) gibi maddî cezalar; «Kim bir mü'mini kasden öldürürse, onun cezası, içinde devamlı kalmak üzere Cehennemdir...» (127) «Orada hakîr olarak ebedî kalır, azabı da katmerleşir.» (128) gibi âyetlerde belirtilen manevî cezalar takdir edilmiştir. Modern hukukda da hayat ve şahsî hürriyete kasdedenlere karşı, çeşitli hapis cezalarından tutunuz da, ölüm cezasına kadar varan cezalar verilmektedir.

İslâm ahlâkında, insanın kendisini öldürmesi (İntihar) de başkasını öldürmesi gibidir; İntihar da cinayettir. Bu ve benzeri diğer çeşitli cinayetlerin sebepleri arasında, ahlâkî ve fikrî terbiyenin olmayışı, kibir, haset, mevki hırsı, menfaat ve ihtiras gibi ahlâk dışı etkenler zikredilebilir.

«Öldürmeyeceksin» emri, bütün ilâhî dinlerde yer almış ve özellikle de bu meselenin üzerinde İslâm dini çok durmuştur. Çünkü insanlığın birlik ve beraberliği, huzur ve sükûnu, nesillerini sürdürmesi, yeryüzünün en şerefli ve üstün varlığının sonunun gelmemesi, bu emrin uygulanmasına bağlıdır. «Öldürmeyeceksin» denildiği halde, en çok bozulan yasaklardan birisinin de, adam öldürmek olduğunu görmekteyiz. Çeşitli ülkelerde savaşların halâ yıllarca sürmesi, özellikle bunların nükleer savaşlara dönüşmesi, birlik ve beraberliği bozmakta, nesilleri tehdit, hatta yok etmektedir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, İsrail Oğulları yasaklara karşı aşırı bir istek eğilimi göstermektedirler. Allah, onların bu aşırı tutkularını bildiği için, Hz. Musa'ya emirlerini ve yasaklarını yazılı olarak vermiştir. Bir de bilindiği gibi, ilâhî dinlerde asıl olan ibâhî (yasaksızlık) dir. Yasaklar, normal davranmasını bilmeyen ve anormal davranan insanlar için konulmuştur. Paul Timothy bu hususta şöyle demektedir: «...Kanun dürüst olana değil, dürüst olmayan, Allahsız, itaatsiz, günahkâr olana, ana - baba kâ-

(124) Nisâ (4), 29; İsrâ (17), 33; Mâide (5), 32.

(125) Bakara (2), 178.

(126) Nisâ (4), 92.

(127) Nisâ (4), 93.

(128) Furkân (25), 69.

tillerine karşı yapılır.» (129) İşte On Emir'de yer alan «Allah'dan başka Tanrı edinmeyeceksin, öldürmeyeceksin, çalmayacaksın» vb. gibi emirler bu alışkanlıklara sahip İsrail Oğulları için, özellikle Allah tarafından onlara yaklaşmasınlar diye bildirilmiştir. Ama, onlar için, ne başka insanlar bir değer taşımaktadır; ne de menfaatleri sözkonusu olunca, kendi milletlerinden olanlar bir değer taşımaktadır. Hatta menfaatlarına bir zarar geleceğini hissedince, yahutta hile ve dalaverelerini gerçekleştirmek isteyince, Tanrı Yahova'yı bile tanımamakta, (130) Onu yalancı, aldatıcı ve hilekâr olarak vasıflandırmaktadırlar. (131) Halbuki Tevrat'ı bilerek ve para karşılığı değiştirenler, (132) Onu arkalarına atanlar, (133) peygamberlerini yalancılık ve sahtekârlıkla itham eden Yahudilerdir. (134). Onların «dilleri öldürücü ok gibidir. Diliyle, ağızyla komşusuna selamet der, ve içinden ona pusu kurar.» (135) Yine Yahudilerin Rableri şöyle devam eder: «Sanki yaylarıymış gibi dillerini yalan için kurarlar; ve memlekette kuvvetlendiler, ancak hakikat için değil; çünkü kötülükten kötülüğe gidiyorlar ve beni tanımıyorlar... Herkes komşusundan sakınsın ve hiçbir kardeşe güvenmeyin; çünkü her kardeş çok aldatacak ve her komşu söz taşıyıp gizecek. Ve herkes komşusunu aldatacak ve doğru söylemeyecekler; yalan söylemeyi dillerine öğretiler; fesat işlemek için yorulmuyorlar. Oturduğun yer hilenin ortasıdır; hileden dolayı beni tanımak istemiyorlar.» (136) Bu durum karşısında: Yahudiyi, bütün şekilleriyle felâketin ta kendisi olarak görür Fransız Tarihçisi Michelet (137).

Yahudinin vicdanına taht kuran Yahova'nın kanunları ve kendisinin mukaddes ve üstün ırk olduğu inancı, nesilden nesile bir miras gibi intikâl etmiş, bunun neticesinde bütün insanlığa düşman kesilmiş, kin ve intikâm duygusuyla diğer dinleri yıkmayı, bütün millî ve manevî değerleri çürütmeyi; milletleri içinden çökertmek ve parçalamak için fesat tohumları saçmayı, dinî bir vazife addetmiştir. Sadece kendi menfaatleri için insanları ifsat edecek Materyalist felsefelerin, sapık nazariyelerin, çarpık doktrinlerin, çeşitli ihtilâl ve harplerin mücidi olmuşlardır. Genç nesillerin ahlâkını ifsat etmek, aile hayatını yıkmak, mukaddesât ve tarihî değerleri sarsmak, millî kültürü alt-üst etmek ve iktidarları ele geçirmek için «Bey-

(129) I. Timoteosa 1/8 - 10.

(130) Bkz. Tesniye 14/1 - 2; Yeramya 9/5.

(131) Bkz. Yeramya 4/10; 21/7.

(132) Bakara (2), 75, 79, 95, 174; Mâide (5), 13.

(133) Bakara (2), 101.

(134) Yeremya 29/8 - 9; Tekvin 31/7.

(135) Yeremya 9/8.

(136) Yeremya 9/3 - 6.

(137) F. Challaye: Dinler Tarihi (çv. S. Tiryakî) s. 193, İst. 1972.

nelmilel Siyon Teşkilatı»nın dünya siyon ajanlarına verdikleri yirmibir madde-lik talimat herkesin malumudur. (138)

Bugünkü sosyal bünyemize, ahlâki başıboşluğa, çılgınca lüks ve moda peşinde koşuşumuza, manevî ve ahlâki değerler karşısında vurdum duymazlığımıza bakınca, bu ilkelerin ne kadar da etkili olduğu görülmektedir.

Yahudî milleti ahlâk açısından çifte standart uygulamaktadır. Onlar, kendilerinden başka kimseyi sevmezler, yalnız kendilerini insan kabul ederler. Cennete dahi ancak kendilerinin gideceklerini (139) iddia ederler. Yahudiler, Hıristiyanların din işinde birşey üzerinde olmadıklarını söylerken, Hıristiyanlar da, Yahudilerin din işinde güvenilir birşey üzerinde olmadığını ileri sürmektedirler. (140) Yine Yahudilerin iddialarına göre, başkalarının canı, malı, ırzı vb. herşey kendileri içindir. (141) Onlar kendilerini Allah'ın oğulları ve sevgilileri olarak kabul ederler ve böylece herşeyi yapma hakkını kendilerinde bulurlar. Bu ne çelişkidir ki, Allah'ın oğulları ve sevgilileri, yüce babaları için «Allah fakirdir, biz zenginiz» (142) diyerek kendilerini tanrılaştıracak kadar ileri gitme cüretini gösterebiliyorlar.

Bu ve benzeri çelişkiler sadece Yahudi ahlâkında değil, Hıristiyan ahlâkında da mevcuttur. Kısaca bu noktaya da temas etmekte fayda olduğu kanaatindeyiz.

9) Hıristiyanlıktaki Bazı Ahlâki Çelişkiler :

İncil'in belirttiğine göre Rab İsa, dünya yurdunu sulh ve sükûn yurdu yapmak için bir takım ahlâk ilkeleri getirmiş ve O, bütün peygamberlerin yaptıkları gibi, sulh, selâmet, sevgi, şefkat ve kardeşlik hislerini kuvvetlendirmek için gönderilmiştir.

Ebedî hayatı miras olarak alabilmek için ne yapması gerektiğini soran birine Hz. İsa, İncil'deki: «Katletmeyesin; Zina etmeyesin; Yalan şehadet etmeyesin; Gadretmeyesin; Babana ve anana hürmet et» (143) emirlerini hatırlatmıştır. Yine İncil'de şu ahlâki hususlara da rastlamaktayız: «...Ne mutlu merhametli olanlara; çünkü onlara merhamet edilecektir. Ne mutlu yüreği temiz olanlara; çünkü onlar Tanrı'yi göreceklerdir.

(138) Bu konuda geniş bilgi için bkz. Hüsameddin Ertük (kaleme alan Semih Nafiz Tansu): İki Devrin Perde Arkası, s. 45 - 46, İst., 1964.

(139) Bkz. Bakara (2), 111.

(140) Bakara (2), 113.

(141) Bkz. Tesniye 13/6 - 11.

(142) Âl-i İmrân (3), 181.

(143) Markos 10/18 - 19; Matta 19/17 - 19; Lûka 18/19 - 21.

Ne mutlu barış severlere; çünkü onlar Tanrı'nın evlâtları diye çağırılacaklardır. Ne mutlu adalet adına ceza çekmiş olanlara; çünkü gökler ülkesi onlarındır.» (144) «Sağlam olanlar değil, ancak hasta olanlar hekime muhtaçtır. Ben salihleri değil; ancak günahkâr olanları tevbeye çağırma-ya geldim.» (145) «Sanmayın ki, ben şeriatı yahut peygamberleri yıkmaya geldim. Ben yıkmaya değil, fakat tamam etmeye geldim.» (146)

Bu ahlâkî prensipler yanında, tam bunlara taban tabana zid olan, öncekilerle tam bir çelişkiyi ifade eden bazı örnekler de Kitab-ı Mukaddes'de yer almaktadır. Meselâ: «Yeryüzüne selâmet getirmeye geldim sanmayın; ben selâmet değil, fakat kılıç getirmeye geldim. Çünkü ben, adamla babasının ve kızla anasının, ve gelinle kaynanasının arasına ayrılık koymaya geldim.» (147) «Dünyaya selâmet getirmeye mi geldim sanıyorsunuz? - Hayır! Ben dünyaya ateş atmaya geldim;» (148) «Daha doğrusu ayrılık getirmeye geldim; çünkü bundan sonra, bir evde beş kişi olacak, üçü ikiye, ikisi üçe karşı ayrılacaklar. Baba oğula karşı, oğul babaya karşı; ana kıza karşı, kız anasına karşı; kaynana gelinine karşı, gelin kaynanasına karşı olacaklar.» (149) Yukarıdaki ifadeden de çok iyi anlaşılıyor ki, Hıristiyan ahlâkî çelişkiler içindedir. Bunu, Allah Hıristiyanlar için: «Ey iki yüzlüler! Bu kavim dudaklarıyla beni sayar; fakat onların yüreği benden uzaktır.» (150) hitabıyla çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca Hz. İsa'ya «Allah, Meryem'in Oğlu Mesih'tir» (151) diyen Hıristiyanlar, Hz. İsa'yı helâk etmek için plânlar yapmışlar, (152) Onu haça germişlerdi. (153) Onlar için «Ey yılanlar, siz, ey engerekler nesli! Cehennem hükmünden nasıl kaçacaksınız? Bunun için işte size peygamberler, hikmetli adamlar ve yazıcılar gönderiyorum; siz onlardan bazılarını öldürecek ve haça gatacaksınız; ve bazılarını havralarda dövecek ve şehirden şehire kovacaksınız...» (154) denilmektedir. Bu Hıristiyanların kendi kardeşlerine, İncil'de «siz hep kardeşsiniz», «Babanız birdir, Semavî babadır» (155) şeklinde belirtilenlere karşı tavırlarını ortaya koymaktadır. He-

(144) Matta 5/3 - 10.

(145) Lûka 5/31 - 32.

(146) Matta 5/17.

(147) Matta 10/34 - 35.

(148) Lûka 12/49.

(149) Lûka 12/51 - 53.

(150) Matta 15/7.

(151) Mâide (5), 72.

(152) Bkz. Markos 3/6; Matta 26/4; Lûka 22/2.

(153) Bkz. Yuhanna 5/18; 19/18; Lûka 23/21 - 23; Galatyalılara 5/24.

(154) Matta 23/33 - 34; Lûka 13/34.

(155) Matta 23/9.

le meseleye bir de kardeşleri olmayanlar açısından baktığımızı düşünelim. İşte o zaman, tam bir ayrılık, düşmanlık ve fitne içine girmektedirler.

Evet! bu konuyu tarih çok iyi bir şekilde dile getirmektedir. Bütün Ortaçağ boyunca «Hıristiyanlık Tarihi» kin, intikâm, zûlüm, işkence ve yağmalarla, Kilise Engizisyon Mahkemelerinin işkenceleri, Yüzyıl Harpleri, Protestanların boğazlanması gibi ahlâk ve insanlık dışı hadiseler kendi aralarında vuku bulanlarıdır.

B. Russell ise bu Hıristiyanlık için şu ilginç mülâhazaları ileri sürüyor: «Bütün bu öğreti (Hıristiyanlık), Cehennem ateşinin günahın cezası olduğu, bir zûlüm öğretisidir. Dünyaya zâlimlik getirmiş olan ve nesiller boyunca, zâlimce işkencelere sebep olmuş olan bir öğretiler. Vak'anüvistlerin İncillerde gösterdiği gibi ele alınırsa, bunun sebebinin kısmen İsa'nın kendisi olduğu görülür.» (156) Hıristiyanlıktaki «zâlimlik, budalalık, ahenkli kişisel ilişkiler için kabiliyetsizlik ve daha bir takım kusurlar, çoğu zaman, çocukluk çağında katlanılan ahlâk doktrinlerinden doğmaktadır.» (157) Böylece temeli sevgi, hoşgörü ve merhamete dayanan Hıristiyanlığın müsamahasızlığı, asırlarca, sayısız yolsuzluk, ahlâksızlık, cinayet vb.nin işlenmesine yol açmıştır.

Hıristiyanlık'da diğer iki dinin aksine, insanın kurtuluşu için AKIL ve İLİM güçsüz addedilmektedir. Kurtuluşu sağlayacak olan akıl dışı bir prensip olan GÜNAH ve SELAMET'dir. Günah, Tanrı'nın inayet ve sevgisinin reddedilmesidir. Selamet de bunun gibi, ölçülebilir bir hesap olmaksızın Tanrı'nın inayet ve sevgisinin kabul edilmesidir. (158) Her ikisinin kökü de «SİR» dir. (159) Günahın çoğaldığı yerde, inayette ziyadesiyle çoğalmaktadır. İncil'e göre, günah, ölümdedir, inayet de Rab İsa Mesih'de ebedî hayat için saltanat sürmektedir. (160) Bunun içindir ki, hiç bir zaman inayet altında olana günah hükmedemez. (161).

Hıristiyanlık'da, sürekli sözü edilen «SİR» in ne olduğu bilinmemektedir. Çözülemez bir mesele ortaya çıkınca oraya, konuyu açmazdan kurtarmak için bir SIR lâfzı yerleştiriliverilmektedir. Bu Sir, aynı zamanda, iyilik ve kötülüğün de kaynağını teşkil etmektedir. Meselâ, birinci SIR'dan kötülük, ikinci SIR'dan iyilik doğmaktadır. Birinci Sir tabiatın, ikinci Sir ise tabiat üstünden gelmektedir. Aynı sırrı, yahutta günah ile selâmeti in-

(156) B. Russell, Neden Hıristiyan Değilim, çv. E. Gürol, s. 22, İst., 1972.

(157) B. Russell, a.g.e., s. 180.

(158) Bkz. I. Yuhanna 4 - 5. bablar.

(159) Efesoslulara 5/32; Kolosellilere 2/1 - 5; 4/3 - 6; Vahiy 17/5 - 18.

(160) Romahlara Mektup 5/20 - 21.

(161) Romahlara Mektup 6/14.

sana uygularsak, birincisi BEDEN'e dayanmaktadır, ikincisi RUH'a. Bunların her ikisi de AKIL sınırlarını aşmakta ve köklerini bir takım sonsuz ve mistik prensiplerde bulmaktadırlar. (162) Bundan dolayı da, RUH ve BEDEN, iki sonsuz, iki uçurumdur. Birincisi bizde aşağı, fânî ve kötü olan herşeyin prensibi, ikincisi yine bizde sonsuz, yüksek ve iyi olan herşeyin esasıdır. (163) Köleliğimiz daima birincisinden, hürlüğüümüz de ikincisinden gelmektedir. Bunun neticesi olarak da, tabiat kötüdür; zira bütün isteklerimiz tabiatından gelmektedir; o halde, ne yapıp yapıp bu istekleri yenmek, kökleri dünyaya ait herşeyi yok etmek lâzımdır. İnsan günahkâr olarak geldiği bu dünyada bile tabiatın ötesi için yaşamalıdır. Bir ahlâk prensibi olarak ortaya çıkan tabiat ötesi için yaşamak, aynı zamanda, Hıristiyan ahlâkının gâyesidir. Edebî hayat için insan kendisini bu dünyada fedâ etmesini bilmelidir. Zira Rab İsa ümmetinin günahları için kendisini fedâ etmiştir. O, bir şefaatçi ve aynı zamanda bütün günahlara keffârettir. (164)

SONUÇ

Dinî ahlâkdan, emir ve otoritesini dinden alan, Allah, Âhiret vb. fikri bulunan bir ahlâk anlaşılmaktadır. Bu ahlâkda, Allah, ahlâk ilkesi olarak ortaya çıkmaktadır. Tabii ki, böylesine bir ahlâk, ferdi çepeçevre, bütün yönleriyle kuşatmaktadır. Din dışı ahlâklarda ise ahlâkî davranış, sadece ferdi davranışta gerçekleşmektedir. Bunun neticesinde, ahlâkî değerlerin merkezini insan teşkil ettiği için de, bir vatandaş ahlâkı ortaya çıkmaktadır. Tabii ki, sonuçta insan, artık Allah'a karşı değil, kendisine karşı bir sorumluluk duymaktadır. Halbuki dinî ahlâkda sorumluluk sınırı ferdi aşmakta ve cemiyetten Allah'a kadar yükselebilmektedir.

Dinî ahlâkda AHİRET fikrinin olması, onun prensiplerini değişmez ve sarsılmaz hale getirmekte, yine âhiret fikri sayesinde insanın ahlâkî davranışları bir istikrara kavuşmaktadır. Tabii ki bu bahsettiğimiz, daha ziyade İslâm ahlâkı ve Hıristiyan ahlâkı için geçerlidir. Zira Yahudi ahlâkında âhiret fikrinin müessir olduğunu söylemek oldukça zordur.

Çeşitli ahlâk sistemlerinde bulunan kusurlu ve eksik ahlâk prensipleri dinî ahlâkda; özellikle de İslâm ahlâkında hiç bir şekilde yer almadığı gö-

(162) Bilgi için bkz. I. Krontoslulara mek. 14. bab; I. Mimoteosa 3/16; Vahiy 1/20.

(163) Bkz. Galatyalılara Mek. 16/19 - 24; Markos 7/21 - 23; Romalılara Mek. 7/25; 8/6 - 10.

(164) Bilgi için bkz. Yuhanna 2/1 - 2; 4/11.

rûlmektedir. Çünkü bu ahlâkda, insanın, ahlâkî vazife ve mesuliyetlerden kaçıp kurtulması için bir takım açık kapılar bırakılmamıştır. Bu sebeple de, dinî ahlâk, özel kesimlere ve gruplara değil, kitlelere has bir ahlâktır. Burada, Yahudi ahlâkı, Hıristiyan ve İslâm ahlâkına göre daha özel kitleleri muhatap almaktadır. Bu da, Yahudi dininin genel felsefesinden doğan tabii bir sonuçtur. Zira onlara göre Yahudilerden başka insan yoktur; diğer bütün insanlar onların kölesi durumundadır. Böyle bir düşüncenin ürünü olan ahlâk, hiç şüphesiz ki, bir ahlâktan daha çok, bir ideolojiyi yansıtmaktadır. Bilindiği gibi, ideolojik davranışların da hiç bir ahlâkî değeri yoktur.

Hıristiyan ahlâkı, muhakemeye dayanmamakta, tecrübeye yer vermemekte, sadece duymak, sevmek ve bunu fiile dönüştürmek istemektedir. Bu ahlâk, rasyonel yönü olmayan, sadece vicdana dayanan bir ahlâktır. İslâm ve Yahudi ahlâkı ise akla büyük önem vermektedir. Özellikle İslâm ahlâkı, dinî ve akılcı bir ahlâktır. Bir yandan tabiat üstü bir kaynaktan doğmakta; diğer taraftan ise, kâideleri muhakeme ve mantikî yollarla güçlendirilmektedir. İslâm ahlâkı da vicdana yer verir; ama onu şaşmaz bir ilke olarak benimsemez. XVIII. Asırdan sonra, ortaya çıkan felsefî ahlâk görüşleri de köklerini, Hıristiyanlığın esas olarak almaya çalıştığı VİCDAN'da bulmaya başlamışlar ve ahlâkı bu derunî değere dayandırmaya çalışmışlardır.

Yahudilikteki «On Emir» in ihtiva ettiği ahlâkî prensipler - ki Tevrat ile Kur'ân'ın ortaya koydukları emirler farklılık arz eder - aynen Hıristiyanlık ve Müslümanlıkta da mevcuttur. On Emrin buyrukları yerine getirildiği takdirde, insanlığın insan olarak yaşaması, huzur ve güven içinde bulunması için bu prensipler hemen hemen yeterlidir. Çünkü bu On Emir'de, Ahlâk İlkesi olarak tek Allah kabul edilmekte, O'nun nasıl sevileceği belirtilmekte ve son altı emirde ise insanların nasıl davranması gerektiği bildirilmektedir. Diyebiliriz ki, On Emir, adeta Allah ile kulları arasında bir köprü vazifesi görmektedir.

Yahudi ahlâkıyla Hıristiyan ahlâkı musamahaya dayanan bir ahlâk gibi görünüp de, sonunda musamahasız bir ahlâk şeklini alıverme eğilimi göstermektedir. Bu ahlâklarda, ayrıca bir takım çelişkiler de mevcuttur. Hıristiyan dini akla dayanmadığı için her şeyin esasını, bir türlü izah edilemez olan bir ilkeye, AŞK'a dayandırmakta; sonunda bakıyorsunuz bu AŞK, müstebit bir duyguya dönüşmekte ve sonunda bu aşk, asırlarca süren bir taassup ve zûlüm aracı haline gelebilmektedir. İslâm ahlâkı ise, akla uygun teşkilatlı bir yapı ortaya koymakta; çok sert kuralları, yumuşak bir davranışla yumuşatmakta ve düzenlemekte; akıl, iman içinde tamamlanmakta, iman da akılla sağlanmaktadır.

Yahudi ve Hıristiyan ahlâkını yönlendiren, bir de «ASLÎ GÜNAH (Péché Originel)» anlayışı vardır ki, bu tabii günah, nesilden nesile intikal ederek Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesiyle ancak sona erebilmiştir. Böylece İsa'nın çarmıhı bir kefferat olayıdır. Hıristiyanlıkta, İsa'nın çarmıhından sonraki gelen nesiller yeniden şeytanın igvasıyla günahkâr olacak ve bu günahkârlık İsa'nın dünyaya ikinci gelişiyle sona erecektir. Diğer bir ifadeyle kötülük (günah) ruhun bir çeşit tabii illeti, ondan ayrılmayan bir hastalığı durumundadır.

İslâm ahlâkı ise, aslî günah fikrine temelde karşıdır. Hiç kimse günahkâr olarak dünyaya gelmez ve babasının, dedesinin, atasının günahından da mesul değildir. Herkes, ilke olarak, kendi yapıp ettiğinden sorumludur. Sonra bir de, İslâm ahlâkında vazifeler sınırlandırılmış ve bir hiyerarşiye tâbi tutulmuştur. Mükellef olmanın şartları belirtilmiş, her vazifenin insan gücüne göre ayarlanması kabul edilmiştir. Ahlâkî emirler, aynı zamanda dinî birer vazife halini almıştır.

BİBLİYOGRAFYA

KUR'AN-I KERİM.

KİTAB-I MUKADDES (AHD-İ ATİK VE AHD-İ CEDİD), İstanbul 1969.

ABDULLAH BETÇET. Behçetü'l-Ahlâk, İstanbul 1314. R.

AHMED İBNİ HANBEL. Müsned, Beyrut, tarihsiz.

AKARSU, Bedîa. Ahlâk Öğretileri (I. Mutluluk Ahlâkı), İstanbul, 1970.

ALİ İRFAN. Mufasssal Ahlâk-ı Medeni, İstanbul, 1327.

ALİ KEMAL. İlm-i Ahlâk, İstanbul, 1330.

AYDIN, Mehmet. Din Felsefesi, İzmir, 1987.

BUHARÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail, el-Camiu's-Sahih, İst. 1315.

CEMİL, SENA. Filozoflar Ansiklopedisi (III), İstanbul, 1974.

CHALLAYE, Félicien. Dinler Tarihi, çv. S. Tiryaki, İstanbul, 1972.

CÜRCANİ, S. Şerif. Ta'rifât, İstanbul, 1318 H.

DOĞRUL, Ömer Rıza. Yeryüzü Dinleri Tarihi, ts.

DRAZ, Muhammed. Dirasetün İslâmiyye, Küveyt 1973.

EBU DAVUD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistani. Sünen, I - IV, Beyrut, ts.

- EBU'L-FEREÇ, Gregory. Ebu'l-Fereç Tarihi, çv. Ö. R. Doğrul, (II) Ank. 1950.
- ERTÜRK, Hüsameddin. İki Devrin Perde Arkası, İstanbul 1964.
- GÖKBERK, Macit. Felsefenin Evrimi, İstanbul 1979.
- GREGOİRE, François. Büyük Ahlâk Doktrinleri, çv. C. Süreyya, İst. 1971.
- İBNİ MACE, Ebu Abdillâh el-Kazvini. Sünen, I - II, Kahire 1952.
- MUSLİHİDDİN ADİL. Ma'lumat-ı Ahlâkiyye, İstanbul 1331 - 1333 H.
- MUSTAFA NAMİK. Ahlâk, İstanbul 1928.
- MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccac. Sahih, Mısır 1954 (I - V).
- el-MÜNZURİ. et-Terğib ve't-Tarhib (III), Mısır 1954.
- SCIMMEL, Annemarie. Dinler Tarihine Giriş, Ankara 1955.
- RUSSELL, Bertrant. Neden Hristiyan Değilim, çv. E. Gürol, İstanbul, 1972.
- ÜLKEN, H. Ziya. Ahlâk, İstanbul 1946.
- YAZIR, Elmalı Hamdi. Hak Dini Kur'an Dili (IV), İstanbul 1979.
- SCHROEDER, John Ross. «Why Ten Commandments» The Plain Truth, February 1987.

A COMPARATIVE APPROACH TO THE SOME MORAL VALUES IN RELIGIOUS ETHICS AND JUDAISM, CHRISTIANIT, ISLAM

When we look up the history of mankind, we find that there is no community without moral values. These values of the community are based on either religious fundamentals or irreligious ones (e.g., philosophical fundamentals). As it is known, religion is of tw kinds: (i) Divine (ii) non-Divine. The Ethics we treat here is that of divine religions, since it plays very important role in divine religions. According to them, the origin of the ethics is supernatural power and divine commandment. Therefore, religious ethics is distinguished from the irreligious one in some points such as subject-matters, principles, and actions, etc.

In this study, I have evaluated «Ten Commandments» which are sent down by God to Moses, from the perspective of Judaism, Christianity, and Islam. In the end of our evaluation, we have reached the conclusion that God is the main moral principle in these three religions. Every behaviour generally has two aspects: (i) Temporal (ii) Spiritual. While Judaism gives more importance to the temporal aspect of the ethics, Christianity does to the Spiritual only. In contrast to them, Islam, in regarding both two aspects, tries to balance between of them.

From the point of practice of «Ten Commandments», the most concessive members are Jewry and later Christians follow them. The point to be emphasized here is that the Jewry does not even see the people as human except themselves.

There are also some contradictories among the behaviours of the Christians. The main reason of these contradictories ise that the Christians attach the ethics to the relative values such as love and conscience, so they regard reason and knowledge as unethical. However, the most important aspect of Islamic Ethics is that of reasonable, for Islam attempts to make balance between the revelation and the reason.